

АНДРІЙ ЛЕГІТ

ЗА ДРОТАМИ

Табори воєннополонених українців
Австрія — Італія — Англія

1945 — 1948

1958

А Н Д Р І Й Л Е Г И Т

ЗА ДРОТАМИ

Перша збірка поезій

1945 — 1948

— 1958 —

*Усім колишнім воєннополоненим
українцям — так званим „рімін-
цям“ присвячую цю збірку.*

АВТОР

Bід автора

З нагоди десятиріччя звільнення із полону колишніх вояків І УД УНА — так званих „рімінців“, випускаю у світ свою першу збірку поезій — „ЗА ДРОТАМИ“.

Ця збірка містить поезії, написані мною у 1945—1946—1947—1948 роках за колючими дротами таборів воєнно-полонених українців у Австрії — Італії і Англії. Деякі з них друкувалися на сторінках українських тaborovих і emігрантських газет, але більшість тут появляється уперше.

Випускаючи у світ цю збірку, я свідомий того, що багато її віршів не є на відповідному художньому рівні, що пояснюється моєю довгою ізоляцією не лише від літературного, а й навколошнього життя військовими казармами, окопами війни та дротами таборів воєннополонених. Також на багатьох шановних читачів, мабуть, буде неіриємно вражати глибокий пессимізм деяких поезій, причиною чого є моя сумна вдача і тодішнє невідрадне положення.

Від часу написання збірки „ЗА ДРОТАМИ“ я підготував до друку дві інші мої книжки поезій, дечого навчився та ставлю більші вимоги до своєї творчості. Також мої погляди, може, трохи, в дечому змінилися. Не дивлячись на це, збірку надруковано навмисне без будь-яких змін та виправлень, щоб вона служила певного роду документом часу і дзеркалом моєї душі під час пereбування в полоні.

Я сподіваюся, що моя скромна збірка поезій хоч трохи ознайомить українське громадянство з думками, настроями і переживаннями полоненого українського вояка за дротами, на чужині, а друзям, колишнім „задротанцям“ пригадає часи нашої неволі, коли девізам життя кожного із нас були слова великого Шевченка: „Караюсь, мучусь, та не каюсь“.

Андрій ЛЕГІТ

Лондон, 1958

До музи

Ти для мене — мов сурма в бою,
На дозвіллі — єдина розрада,
Бо окрилюєш душу мою
Й у нерадісні дні листопада.

Ти приходиш, до мене в шатро,
Не боїшся ні дроту, ні стежі,
Я беруся тоді за перо
І слова на папері мережу.

Ти пригадуєш, музо, мені
Про недавньо — минувшу годину,
Як гуляв я на сивім коні
У розбурхану ніч горобину.

Будь за зброю мені в боротьбі
За народ мій, мою батьківщину,
Щоб не впав я в зневірі й журбі
Щоби мужньо боровсь до загину.

Не ридай

Не ридай, що ти ріс у ярмі,
І юність твоя за дротами,
Ми волю здобудем самі,
Бо правда свята є із нами.

Не журися, що рідна земля
Червона від братньої крові,
Нам сонце надії сія,
Ми скинем із себе окови.

Батьківщина

Батьківціно ти моя безкрая, —
Степ безмежний, небо голубе.
Я такого сердя ще не знаю,
Щоб любить не вміло ще тебе.

Чорне море і Дніпро широкий,
Луг зелений, гори і ліси,
Не одно у світі заздре око
До такої божої краси.

Над тобою спів пташиний лине,
І блакить на сонці розцвіта.
А кругом, як море, безупину
Золоті хвилюються жита.

Молоком і медом ти текуча,
Скільки скарбів в тебе в глибині!
І за це ішли бої гrimучі,
І не раз палала ти в огні.

Насувались диких орд навали,
Підіймавсь народ твій до мети.
На твоїх просторах виростали
Все нові могили та хрести.

І тепер від Сяну до Кубані,
Від Карпат аж до Кавказьких гір,

Скрізь сліди великого змагання, —
Кров, руїни, виб дикий звір.

Та в борні за волю в лави грізно
Станем ми, як кам'яна стіна,
І воскреснеш ти, моя вітчизно,
Вільна, непоборна, чарівна!

Україні

Рідне слово і рідні пісні,
Рідна мово і рідна державо,
Україно, явишся ві сні,
Україно, явишся в уяві!

Хочу чути я клекіт Дніпра,
Хочу бачити поле безкрайє,
Де синіє Чернечча гора,
Де в могилі кобзар спочиває.

Знаю, ненько, що груди твої
Вкрили рани, глибокі, криваві.
Гей, гули ураганні бої,
Аж до зір підіймались заграви.

Попіл, глина, каміння і пил,
Стогін, сльози, ридання народу...
Ганчірками червоних вітрил
Забавляється вітер із сходу.

Вовком вис над стріхами хат,
З ревом б'ється об вежі столиці,
Де сивіє за ґратами брат,
Де голосить сестра — жалібниця.

Та в лісах і байраках полів
Ходять праведних месників тіні,

Смерть друга

(Своєму найкращому другові М. В.,
полеглому під Грацом, присвячую)

Де Альпи у хмарах купали хребти,
І скель бовваніли овали,
Ми з другом найкращим, неначе брати,
В одному окопі лежали.

Був травень, у пебі ключі журавлів
На схід поверталися радо,
Та нам не до того: усе на землі,
Заглушував грім канонади.

Від гучних розривів дрижала земля,
Палали червоні заграви,
І кулі летіли на нас звідтіля,
Де клятого ворога лави.

Ми, міцно тримаючи зброю в руках,
Дивились у темряву ночі:
Де оком не кинеш, загрожував жах,
Огнем наливалися очі.

— Ця ніч не віщує нам, друже, добра, —
Озвався товариш мій тихо.
В ту мить перед нами російське „ура“
Гучне залунало на лихо.

На нас насувалась ворожа орда,
Мов хвиля морська в час прибою,

Й наш сотник безстрашний команду
подав:
„Вперед за вітчизну, до бою!“

Атаку відбито в шаленім огні,
Лиш чулися зойки усюди,
І друг мій найкращий шепоче мені:
— „Я тяжко поранений в груди...

Товаришу любий, навіки прощай,
Ти знаєш, за що я тут гину,
Помстися за мене, за любий мій край,
За рідну мою Батьківщину.“ —

Над краєм громіли гарматні громи,
На сполох сирени трубили,
Як очі козацькі товариша ми
Чужою землею накрили.

Щоб в огні окупант попелів,
Щоб лишить заповіт поколінням.

Стріпуть Лазії виклик — „ура“,
Бути мужнім в бою до загибу,
Бо у них на устах — „Не пора!“...
Бо у їхніх сердцях батьківщина

Рідне слово і рідні пісні,
Рідна мово і рідна державо,
Україно, явися ві сні,
Україно, явися в уяві!

Київ

Люблю тебе я, Кия сивий ґрад,
Де дух століть із сірих мурів віє.
У мирній праці й реві канонад,
В гудінні дзвонів Лаври і Софії.

Хоча давно татарський хан Батий
Розбив твої тараном древні стіни,
Та ти воскрес, величний і святий,
І знов зацвів красою із руїни.

О любе місто сонця, квітів, трав,
Мого народу символ волі й слави!
Не раз палало в сяйві ти заграв
В борні за честь народу і держави.

Не раз палав ти, Київ, у огні,
Але лишились пам'ятки народу:
Летить Богдан, як вихор, на коні,
Йому сміється сонце з небозводу.

А ось в садах Владимира гора,
На вій стоїть великий князь Христитель,
З хрестом в руці, обличчям до Дніпра.
Як слова Бога вічного носитель.

Він пильним зором бачить весь Поділ
І хвилі вод мутні Дніпра-Славути...

О древній град, ти свідок свіжих діл
В борні за пате бути чи не бути.

Лишився спогад в серці, наче міт,
Коли твої, здавалось, сяли мури,
Як ти виускав вроочисто до воріт
Хоробре військо Симона Петлюри.

Та злая доля клала скрізь печать,
Навколо знов гриміла канонада,
Й тебе йому судилось залишать,
Не стало сил, шаліла підла зрада.

І двадцять років далі розпина
Тебе Москва, неволю й голод сіє...
Та ось прийшла із заходу війна,
Забилось серце, близнула надія...

Але дарма!.. Руїна, кров братів
Й тепер твої вкривають сірі бруки,
А нарід стогне в кігтях злих катів,
Над краєм крячуть хижі чорні круки.

Хоча в тернах дорога до мети,
Хоч всюди кров, пожежі і руїни,
Я вірю, що бессмертний, Київ, ти,
Любимий град — столиця України!

Героям Закарпаття

Ви боролись безстрашно усі, як один.
Як мадяри на вас наступали,
України нам воля з Карпатських вершин,
Наче зірка провідна сіяла.

Та не сила була, вас здолали кати...
Не загинула слава крилата,
І ваш подвиг зове нас усіх до мети:
З за Дніпра, з-над Дністра, з Закарпаття,

У Новому році

У поході, полоні й тривозі
Рік старий пролетів, мов стріла,
Я лежу у шатрі на морозі,
В серді пісня моїм ожила.

Не у родичів теплому колі,
Не в забавах і звуках пісень,
На чужині, за дротом, в неволі
Новорічний стрічаю я день.

Що несеш, нерозгадана доле,
У Новому ти році мені?
Чи вернусь я на батьківське поле?
Чи побачу матусю, чи ні?

Чи мене привітає ще мила?..
Є надія, хоч дійсність німа...
А надія — велика це сила,
Той вмира, хто надії нема.

„Без надії таки сподіватись“,—
Це для мене святі є слова,
І я буду до смерті змагатись
За народ мій і рідні права.

Не з гвинтівки й тяжкої гармати,
— Обезброїли зовсім мене,

А я буду словами стріляти
У обличчя неправди брудне.

І хоч чую на кожному кроці
Я прокляття, зневагу й біду,
Та клянусь, і в Новому я році
Із своєї путі не зійду!

На вершині

У далекім південнім краю,
На вершині скалистій, високій,
Я в глибокій задумі стою,
Й почуваюсь таким одиноким.

Навколо величаві вали
Бовваніють, як тіло титана,
Наді мною літають орли
Сизокрилі у сивім тумані.

Подихає легенький зефір,
Він з смереками тихо шепоче,
Я на схід свій спрямовую зір —
Україну побачити хочу.

Та кругом голуба пелена
Небосхилу на очі спадає.
Я п'янію, немов од вина,
І душа моя бідна ридає.

А у серці ненache змія
Розливає смертельну отруту,
Бо в неволі вітчизна моя,
Бо народ мій в кайдани закутий.

У безкраїх вкраїнських степах
Розлягається стогону ліра,

Та в Карпатських вершинах УПА
У похід виступає на звіра...

Їй всміхається сонце в лиці,
Україна не вмерла, — я знаю,
І з вірою в серці у це
Я вершину свою покидаю.

Пригадалася знову вона

Ожили паддніпрянські яри,
Надслучанські ліси та Карпати,
І, піднявши чоло догори,
Усміхнулась заплакана мати,

Посилаючи любих синів
До повстанських загонів — до чину,
„Іберменш“ у крові сатанів
І огненну розбрязкував слину.

Де проходив, горів небозвід,
Розлягались ридання й прокльони,
Він розстрілював, вішав народ,
У ясир забирає свій мільйони.

Він казав: „Все одно є війна, —
Україна — то наша трофея.“

• • • • •
Пригадалася знову вона,
Як русалка, як пісня, як фея...

Пригадалася знову вона,
Кучерява, струнка, чорнобрива,
Молода — молода, як весна,
Мов дитина мала, соромлива.

Із далеких степів, з-над Сули,
Прибула до Зеленого Яру,
Де збиралися хлопці — орли
Ворогам України на кару.

Де збиралися хлопці — орли,
Щоб часи воскресити Максима,
Автомата нового дали,
Привітали ясними очима.

Серед паходців квітів і трав,
Під зеленими вітами гаю,
Я всім сердем її покохав,
А вона чи кохала, — не знаю...

У Карпатах

Дрімала Карпатська вершина,
Шуміла зелена ялиця,
На варті стояла дівчина,
Висока, струнка, білолиця.

Стояла в задумі на скелі,
З легким скорострілом за зрубом,
У сірій похідній шинелі
Й військовім кашкеті з тризубом.

Навколо ворожі навали
Блукали по горах в заметах.
Під соснами, трохи направо,
Сіріли в тумані намети.

В наметах тих спали повстанці,
Боліли в них руки і ноги:
Вони повернулись уранці,
Пройшовши далеку дорогу.

У сні їм цвіла батьківщина,
Всміхалися батько та мати,
Їх мусіла наша дівчина,
Як ока свого, пильнувати.

Уважно оглянула доли,
І стала вона помічати,

Як лізли на гору півколом
До неї ворожі солдати.

Як завжди, спокійна і сміла,
У знак неприємної стрічі
Вона зі свого скоростріла
Їх стрінула кулями ввічі...

Хоч ворог ніс втрати великі,
На неї посидались стріли.
І скоро вже постаті дикі
Навколо скали засіріли.

Ще встигла вхопити гранату
І кинути в лави ворожі,
Й упала від кулі солдата.
Сказавши востаннє: „О Боже!“

Як звуки гучні кулеметів
Озвались в повітрі луною,
То вибігли хлопці з наметів.
І вигукнув сотник: „До бою!

Вперед за вітчизну, орлята!
За народ, кров предків і славу!..“
Поправив в руці автомата
Й поніссъ на ворожу навалу.

За сотником з окликом „Слава“
Помчалися хлопці в атаку,
Хоч битва кипіла кривава,
Ta жоден не знав із них ляку.

Хоч сіяли смерть міномети,
І рвались навколо гранати,
Беастрешно ішли на багнети,
За волю не страшно вмирati.

Стріляли й кололи завзято
Катів українські орлята,
Не встало солдатів багато,
А решта намазала п'яти.

Дрімала Карпатська вершина,
Шуміла зелена ялиця,
Під нею лежала дівчина,
Висока, струнка, блідолиця.

Сопілка гуцула

Ясен місяць в вікно заглядає,
Я дрімаю, ніяк не засну,
Десь надворі сопілка ридає
Про змарновану третю весну.

Десь голосить сопілка гуцула
Про зелені вершини Карпат —
То озвалась душа перечула,
Що па волю так рветься з-за грат.

Що на крилах безсмертних Бояна
Підіймається вгору до зір,
Як я слухаю — серден'ко в'яне,
А думки мої линуть до гір.

Де давеняль мелодійно потоки,
Де шепоче смерековий ліс,
Де під дубом одна синьоока
Бойовий заладовує кріс.

Де орел над шпилями кружляє,
І кипучий реве водопад,
Де дух Довбуша в скелях гуляє...
Де в сердцах воскреса Листопад.

Тарасова пісня

Хоч юність крилата в неволі пливе
Й за дротом колючим ми нині,
Та пісня Тараса між нами живе
І сонцем сія на чужині.

У жилах козацьку розбуркує кров,
І наче з колодязя воду,
Із неї п'ємо ми незламну любов
До рідного краю й народу.

Від неї нам віє дух рідних степів
І шептіт зеленого гаю.
Для ворога гострих не жалує слів,
А друзям вона помагає.

Дарма, що столітній вкрива її пил,
Вона то в квітках, то в горінні,
В величних змаганнях не втратила сил
І славу несе Україні.

Її не затъмарив ні простір, ні час,
Ні мури тяжкі каземату,
Вона і сьогодні ще служить для нас,
Як зірка провідна до лету.

Любім і шануймо цю пісню, брати,
Й за дротом колючим, в неволі.
Вона допоможе нам шлях віднайти
До сонця, до слави, до волі!

Серп і молот

Трима на овиді кривавий серп і молот
У хижих пазурях новітній сатана.
Де тінню ляже він, шаліє смерть і голод,
Там брат ріднесенького брата розпина.

Нагана ржавого наводить син на тата
І цілить в серденько, щоб оловом прошибти,
Там волю здійснюють тирана — азіата:
Червоним полум'ям весь глобус запалить.

Здригнись над віссю ти о, велетенський
глобусе,
Змети із овиду забавку сатани!
І землю — матінку у тріумфальнім голосі
До сонця — батенька обличчям поверни!

Свята любов

Хай шаліють тупі джін-гіс-хани,
Хай мільйони женуть „под замок“,
Не скуватъ їм душі у кайдани,
Не спинити їм наших думок.

Закували ж колись Прометея,
Та огонь ще горить — не погас!
Так безсмертна любови ідея
Смолоскипом сіяє для нас.

Озоряючи темінь безкраю,
Нам до волі показує шлях,
І святої любови до краю
Не здолає в'язниць темних жах.

Бо в усіх нас святою любов'ю
Є сердця переповнені вщерть,
Хоч стікаєм ми, зранені, кров'ю,
Ця любов переможе і смерть.

Іди вперед

Лття прожить — не ниву перейти.

нім скоштуєш, хлопче, цукру й перцю...
рнистий шлях до здійснення мети —
і по пім із гордістю у серді!

Зацьким кроком, впевненим, твердим,
і вперед! — Надійся й без надії!
ді ти будеш вічно молодим,
бе не зломлять жодні буревії.

Ти твердо стій

Ти твердо стій — не плач і не проси!
Цей світ глухий, як з каменю статуя
Своє чоло угору піднеси!
Ніхто тебе від смерті не врятує.

Я, друже мій, півсвіту вже пройшов
І скрізь садист садиста доганяє,
Шаліє зло, невинна стигне кров,
А правда п'яна десь в багні конає.

На смерть везтимуть — марно не ум]
Не гни колін піколи перед катом.
Свої кайдани мужньо перерви,
До бою стань — сконай в борні солдат

Ну і що ж...

Ну і що ж, що весна в природі,
А на серці скрипучий мороз, —
Ми мости прокладаєм свободі
Серед злиднів, терпінь і погроз.

Ну і що ж, що так гарно на волі,
А неволя волосся січе, —
Довголітня за дротом недоля
Нас навчає брататись з мечем.

Ну і що ж, що наш край далеко,
А чужина — ворожа, піма, —
Навесні ж прилітають лелеки,
Як минає холодна зима.

Ми утратили юність крилату
І пішли на скитання у світ,
Щоб вітчизну іти рятувати,
Об'єднавшись в один моноліт.

Не страшні нам пекельні тортури,
Ані смерть є для нас не страшна,
Ми розіб'єм тюремнії мури,
Ми розтрошим усі диктатури
Й Україну підіймем з багна.

Заокеанським братам

Ми уміємо жити й умирати,
Бо зросли під ковадлом і молотом.
І не хочем за морем збирати
Самоцвітів, платини та золота.

Ми вклоняємося плугу й косі,
Бо у праці з дитинства гартовані,
Й проміняли б ті ваші усі
Хмарочоси на стріхи солом'яні.

Ми не любимо тратити час
У кав'ярнях чужих за шампанами,
Є єдиною ціллю для нас —
Україну збудить ураганами.

Безсоння

Хуртовина надворі реве,
І клекоче розбурхане море.
Бсе навколо заснуло живе,
А мене сон ніяк не поборе.

Із своєї я книги життя
Сторінки перелистую свіжі,
Що минуло, нема вороття, —
Я стояв на крутім роздоріжжі.

Чи зблудивсь, мов пияк уночі,
Що вертається пізно додому? —
Прокламації, різні кличі
Навівали на мене утому.

Туманіла від них голова,
Бо хлоп'я я було ще зелене,
Та промовців натхнені слова
Маяком не світили для мене.

Я наслухався досить „билин“*)
Про братерство, про раси, про згоду,
І пізнав, що лиш єдність і чин —
Це добробут і воля народу.

Билини — пісні рос. народу про старовину. Існує билин т.з. Київського циклу, що є укр. походя.

Не оратори — мій ідеал,
Їх у нас розвелося доволі,
А стрілець, що вмира за загал
На засіянім трупами полі.

Чин його — ремесло золоте
(У мішку не сховавшися шило)
Аксіомою нині є те,
що на світі там правда, де сила.

Хто горів, хто боровся і вмер,
Той примір показав поколінням...
А тому я спокійно тепер
Засинаю із чистим сумлінням.

У ріднім краю в праці і змаганні...

У ріднім краю в праці і в змаганні
Мені світила сонцем зірка рання,
Як я лишив, побіджений, свій пліт,
Мені здається чорним білий світ.

Я в'януть став, як збитий градом цвіт,
Але збегнув в душі, чому семіт,
Який зірвавсь з нациста гільйотини,
Свій погляд звів у напрям Палестини.

Бажання

Як під осінь заплакані лози
За весною голосять у лузі,
Так в душі я співаю крізь слози
За моєю вітчизною в тузи.

Так в душі я співаю крізь муки
Про кохану мою батьківщину,
Підіймаю до Господа руки,
Щоб послав їй щасливу годину.

Я не хочу ні грошей, ні слави,
Однієї бажаю заплати,
Щоб на землях моєї держави
Заспівали ту пісню дівчата.

Щоб над краєм давінком водограю
В переливах відбився мій голос,
Де лани простяглися безкраї,
Де, мов море, хвилюється колос.

Де цвіте волошками толока,
Де я сердя лишив половину,
Щоб від нього одна синьоока
До очей приложила хустину.

Чому?

Пливу на хвилях кучерявих,
Цвіте на сонці синя даль...
Чому о днях, таких кривавих,
Лишивсь й тепер у серці жаль?

Легенький вітер від Гольфстрому
Ляга крилом на люстро вод...
Чому сьогодні я не дома,
Де рідний край і мій народ?

Згори блакитна парасоля
Спада на море — справжній рай!..
Чому жене жорстока доля
Мене по світу з краю в край?

Серце

Проклинаючи мури неволі,
Залишаю її коридор...
Серце — серце, не корчся від болів,
Не скрипи, як зіпсущий мотор.

Попереду — некошене жито
І життя нерозгаданий міт,
Ще тобою не все пережито,
Будь же, серце, твердим, як граніт!

Звже весь вік?..

Невже весь вік чужих осель пороги
Топтать на чужині?..
Чи ще простеляться у рідний край дороги
Колись мені?..

Невже весь вік без роду і без плоду
Життя топить?..
Чи ще судилося край рідного городу
Гніздечко звіть?..

· · · · ·
Не зрадь, єдина надія
Золота,
Бо попереду лебедів
Ще мета.

Нехай у серці Україна
Вирина!..
Нехай же пісня солов'їна
Залуна!

Ліки

Звідкільсь знялась страшна та дика сила.
Зім'яла юність, наче вітер цвіт,
Ясне чоло ровами зморшок вкрила,
Життя впягла в страшний пекельний міт.

Невже мої розвіялись навіки
Юнацькі мрії, ніби сиаий дим?!.
Верніть мені оті єдиві ліки,
Що роблять серде вічно молодим!

Верніть два ліки, — згине хай сваволя!
Хай серде вирву з нетрів пекла в рай!
Той перший лік — чотири звуки — „воля“,
Той другий лік — два слова —
„Рідний Край!“

Другові

Хоч невесело, друже, мені,
Й наді мною сміється недоля,
Я вклоняюсь красуні — весні,
Що іде з італійського поля.

Що до мене з блакиті за дріт
Золоте посилає проміння,
Що несе з України привіт
Та полегшує довге терпіння.

Із повітря п'янкого озону
Набираю у хворі я груди
І дивлюся, неначе крізь сон,
Як на волі прекрасно усюди.

Ех, щоб крила, я б знявсь й полетів
У осяяні сонцем простори,
Де пташок розлягається спів,
Де до хмар підіймаються гори.

Щоб на сердце моє молоде,
Не спадали камінням паролі*),
Щоб не бачить недолі ніде,
Щоб тебе привітати на волі.

* Паролі — брехливи чутки, як: „Приїде Ванька“...
щі, що близкавично розносилися по таборі, несучи
єбою неспокій для таборовиків.

Не журися

Не журися, юначе,
Що весна золота відцвіла,
Що погаснуло літо гаряче,
Що над стріхами осінь вже плаче,
Що схилалась верба край села...

Ще прилине красуня весна,
Зацвіте голуба далина!

Не журися, мій сину,
Що в ярмі Україна кона,
Що шаліють кати без упину,
Що свою не розправлюєш спину,
Як той віл, на колгоспних ланах...

Ще ми волю здобудем собі
У кривавій тяжкій боротьбі!

„У дорозі до німецького шпиталю в Цені помер на скрут кишок стрілець Максименко Микола, уроджений 5.4. 1924. в Єлісаветграді (Кіровоград).

Замітне, що попереднього дня німецький шпиталь не прийняв його, вже як хворого.“

(З газ. „Життя в таборі“ від 3. 3. 46.)

Могила

Знов могила з'явилася свята
Під Італії сонцем гарячим,
Не шумлять колосками жита
Над похованим тілом козачим.

Не цвітуть волошки запашні,
І калина червона не гнеться,
А лиш сонце ясне на весні
Над могилою ніжно сміється.

Італійці у люті — злобі
На могилу не глянуть і в свята,
Лиш скитальці у горі й журбі
Не забули нещасного брата.

Шурпуріві приносять вінки
України далекої люди...
Та пролинуть, мов хвиля, роки,
І скитальців тут більше не буде.

Поростуть будяки на землі,
Що нависла на тіло козаче,
Пролетять восени журавлі,
Та лиш вітер зі сходу заплаче.

Золотий — поетичний...

Золотий — поетичний цей світ,
Та невесело жити на ньому:
Відцвітають в яєволі, як цвіт,
Молодії літа не одному.

Відцвітають — і слова „любов“
Не один у житті не пізнає:
За плечима — походи та кров,
Попереду — скитання безкрає.

Попереду — життя океан,
Що заносить й у прірву — у піну,
Ні один ще не знає краян,
Чи зустріне він пристань спокійну.

Чи зустріне ще душу таку,
Що до вього коханням озветься,
Чи, як човен у бурю морську,
Він об камінь підводний розб'ється.

Чи колись про скитання, як міт,
Пригадає у віці старому,
Чи зів'яне на старості літ
В самоті, не вернувшись додому?..

Вже давно відгули урагани...

Вже давно відгули урагани,
Та не сяє нам сонячна даль.
На землі — непроглядні тумани,
На душі — лиш розпука та жаль.

Де не глянеш — насуплені брови,
Де не станеш — зневага і сміх,
Репатріації, дроти та лови...
За який ми караємось гріх?

Чи за те, що свободу кохаєм
Й виступаєм за діло святе?
Чи, що в серді гарячім розмаєм
Україна, як мрія, цвіте?..

Летять літа

Летять літа на крилах буревія,
Змітають з мене юності сліди.
Ще рік, ще два... і серце зачерствіє,
Огонь очей погасне назавжди.

Ще рік, ще два... волосся посивіє,
Пориують думи зморшки на чолі,
Й з чужих шляхів пошлю я квіти-мрії
На дальню смужку рідної землі.

Хоч на серці у мене полинь...

Хоч на серці у мене полинь,
У травневі ясні вечори
Я виходжу за шатра один,
Підіймаю лице догори

І дивлюся в задумі за дріт —
Там пшениця шумить золота:
— Пролетіли, мов казка, мов міт,
У неволі юнацькі літа.

Пролетіли в неволі — тюрмі,
У запеклих атаках, в огні.
Чи й умерти прийдеться в ярмі
На далекій чужині мені?

Ой піду я

Ой, піду я за шатра, у поле,
Де пшениця колоссям шепоче.
Напишу там вірша,
Що юнацька душа
На Україну полинути хоче.

Опишу у нім муки та горе
І проситиму вітру буйного,
Хай на крилах, як все,
Він його віднесе
До дівчини моєї порога.

Як дівчина вірша прочитає,
Заридав і гірко заплаче,
На всі груди зітхне:
„Проміняв ти мене
На життя це скитальче, собаче.“

Тільки в спогадах

Тільки в спогадах — дні золоті
Та загублена юність над Россю,
А насправді — тумани густі,
Чужина, поріділе волосся.

Тільки в спогадах — схиленій тин,
Рідна хата, родина, тополі.
А насправді — один я — один,
Без родини, без хати, без долі.

Я втратив все

Я втратив все — лишилось грішне тіл
Покрили зморшки обриси лица,
Гаряче сердце кров'ю обкипіло
У хворих грудях бідного збігця.

Моя душа — холодна і розбита,
Немов струна перервана, дрижить,
О, скільки горя нею пережито!
О, скільки мук ще треба пережити!

Мету життя, дитинства світлі мрії
Втоптив в багні брудними чобітьми,
На краште завтра втрачено надії,
Умру з нудьги за мурами тюрми.

Десь в рідній хаті гірко плаче мати,
Цвірчить цвіркун, снуються павуки,
Її не можна й слова написати,
Її не хочу слати на Соловки.

Нехай мене забуде вже матуся,
Нехай дівчина іншого пізна,
Я втратив все і смерті не боюся
Вона для мене й трохи не страшна.

аливайте міцного вина

Наливайте міцного вина,
Бо мені захотілося пить,
Випивати до два —
То розрада одна:
Я бажаю в нім тугу втопить.

На хвилину ввійти в забуття
Й заспівати про весну та любов,
Звеселити життя,
Що летить в небуття,
Розігріти у серденьку кров.

А тоді Україну згадать,
За родиною тяжко зітхнуть.
Їй привіт передать,
Мов дитя заридать,
І з облегшеним серцем заснуть.

Журавлі

Зі сходу летять журавлі,
Далека, тривожна їх путь,
Привіт із моєї землі
Мені на чужину несуть.

Я слухаю вдень і вночі.
Як в небі курличуть вони.
Пригадують їхні ключі
Розлогі вітчизни лани.

Ніяк не забути мені,
Їх журне прощання — курли,
Як золотом вересня дні
В моїй Україні цвіли.

Нема надії

Нема надії. В серці дике поле,
Від злих думок п'яніє голова,
В ушах дзвенить — „О, де ти бродиш,
доле,“
У жилах кров холоне нежива.

В очах пітьма, усе навколо сіре,
Вороже диші кожна річ земна,
В душі моїй затихли струни ліри,
В уяві смерть лабети розпина.

Відсік мені проклятий ворог крила,
Лежу, мов птах підбитий в бур'яні,
Навік лишилось грішне тіло сили,
Мабуть, не жити більше вже мені.

О де ви, днів юнацьких квіти-мрії,
Прийдіть ві сві до мене хоч на мить,
Улийте в серце краплю ще надії —
Я хочу жити!

Розмова з читачем

Мов буревій, промчалась вже війна,
Яка несла народам тан кривавий...
Чому й тепер мелодія сумна
Твоїх пісень, поете мій ласкавий?

— Бурун пронісс, та не воскреснув деј
Де рідний дім, там чорний ворон кряї
Тому й сумний мотив моїх пісень,
У них душа ридає, мій юначе.

— Я твій читач, і ти мені прости,
Коли питань занадто маю досить...
Чому про смерть, могили та хрести
У кожнім слові ти своїм голосиш?

— Юначе любий, краще не питай,
Нащо разить і так розбиту душу:
В неволі я, в руївах рідний край,
Тому співатъ, як серце каже, мушу.

— Міна зима, надходить вже весна,
Усе віта красуню яснолицю...
Чому, як Леся, хвора й самотня,
Свої слова не переллєш на крицю?

— Хоча іде в природі вже весна,
В душі у мене виють свіговії,
В неволі юність, друже мій, міна,
Життя розбите, гаснуть всі надії...

Надія на Бога

Хуртовина лютує, зима.
Невідома в майбутнє дорога...
На людей вже надії нема —
Одинока надія на Бога.

Бог мене боронив на війні
Від обіймів кривавої смерті
І не дастъ на чужині мєні
У неволі невинно умерти.

Хай чужинці у люті своїй
Ще на мене насуплюють брови,
Я військовий одяг однострій
До країни своєї з любові

Той не грішник, хто тіло і кров
Віddaє за невільників волю,
І на сурми військової зов
Із мечем виступає до бою.

Бог є вічно живий, він не вмер,
І покривджених любить без краю,
А тому я на нього тепер
Всі надії свої покладаю.

Дівчині

Пригадай, дівчино, вечори над Россю,
Де дзвенів весною солов'їний спів,
Як рукою пестив я твоє волосся
Та розмову тиху про кохання вів.

Нам цвіли хмаринки у блакиті сиві,
Нас із щастям вітер — легкокрил вітав,
Як голубка й голуб, ми були щасливі,
Бо серця єднала нам любов свята.

Ти мені про вірність щебетала, мила,
За горою місяць білолицій гас.
Нам тоді здавалось, що ніяка сила
На широкім світі не розлучить нас.

Та війна настала, загриміла криця,
Хто твоїх, вітчизно, не топтав доріг?!

І мене погнали за тирана биться,
Що народ вкраїнський у ярмо запріг.

За народні муки надійшла розплата,
Бо сердя озвались багатьох бійців,
Я свою гвинтівку повернув на ката
У хоробрих лавах молодих стрільців.

Ми змагались мужньо, та не стало сили,
Скільки вірних друзів полягло в борні!

І в чужу країну довелося, мила,
Утікати самотнім в вигнання мені.

З чужини до тебе я думками лину,
Пролітають роки молоді, як мить,
Та твій образ милий, молода дівчино,
Я до смерті буду у душі носить.

Тебе нема

Пташки, блакить, залиті сонцем далі...
Чому на серце стелиться пітьма?
— Тебе нема, єдиний мій кришталю...
Тебе нема...

Мина весна — надходить гоже літо...
Чому в душі метелиця — зима?..
— Тебе нема, о мій єдиний цвіте,
Тебе нема...

П'янким цілунком з поля вітер віє...
Чому цю радість смуток обніма?..
— Тебе нема, моя єдина мріє...
Тебе нема...

Хотів би я знати

Хотів би я знати, кохана,
Живучи в тяжкім вигнанні
Чи й нині, як вечір настане,
Виходиш у сад ти, чи ні?

Чи в синій хустині весною
Сидиш ти в садочку сама,
Чи й нині ще тужиши за мною,
Чи інший твій стан обвіма.

Кохай собі хлопця другого,
Як вдвох ми кохались колись,
Бо наші тернисті дороги
Навіки, мабуть, розійшлися.

Листопад

У країні моїй листопад
Над ланами лятує вітрами.
Чи і нині виходиш у сад
Ти чекати мене вечорами?

Не лунає там спів солов'я,
Як тоді золотою весною,
Чи і нині, голубко моя,
Ти вдаєшся у тугу за мною?

Десь за містом в печалі й журбі
Гей, голосять сумні верболози.
Чи і нині втираєш собі
Ти хустиною білою слізозі?

Над землею холодна роса
Діамантом спадає із неба.
Не ридай, бо зів'яне краса,
Не журися, дівчино, — не треба.

Оголились діброви й сади,
Не красить їх вже листя зелене,
Не ридай, не журися, не жди
І навіки забудь ти за мене.

Десь у ріднім селі...

Десь у ріднім селі вітер пісню співа
Вечорами, моя чарівна.

І в світлиці твоїй тихий сум ожива,
Ти підходиш тоді до вікна.

Крізь заплакане скло сумно дивишся
  в даль,

За вікном нагинається сад.

І спадають з очей слізози, наче кришталь:
Він пішов й не вернувся назад.

Налягає печаль на обличчя бліде,
Нахилилась твоя голова.

За селом, у степу поїзд гучно гуде.
Він не їде у ньому бува?

Хуртовина реве, снігом шлях заміта,
Не проїхать ніде, не пройти,
Як билина, сама марно тратиш літа,
Він, мабуть, спочива, де хрести.

На постіль білосніжну лягаси в журбі,
Замикаєш ти очі за мить.

І приснилось тоді, чорнобрива, тобі:
Він далеко за дротом сидить.

Пісня

Де в ланах золотої пшениці
Потопає родимий мій край,
Як на небі пливе біолиций,
Пригадай ти мене, пригадай!

Пригадай вечори і кохання,
Що приємно бентежило грудь,
Двох сердечъ чарівне поривання,
Не забудь ти мене, не забудь!

Пам'ятаєш садочок над Россю,
Де сміявся до скель водограй,
Як до тебе мені довелося
Уостаннє сказати: „Прощай!“

Я пішов, де громи й блискавиці
Розривали ясний небозвід,
Ти схилилась в журбі на криницю,
Лиш мені подивилась услід.

Пролетіли три роки стрілою
У боях і загравах пожеж,
Вартові ще стоять наді мною,
Я сумую без грані і меж.

І коли із блакиті чужини
Ясен місяць промінням сія,

То до тебе лумками я лину
На Вкраїну, голубко моя.

Чи вернуся додому, не знаю:
На шляху моїм гострі терни.
Я тебе усім серцем благаю:
Спом'яни ти мене, спом'яни.

Вересень іде

Ставок і жабуриння
У рідному селі.
Шовкове павутиння
Снується на землі.

Криниця і калина,
Божественна краса,
Над відрами — дівчина,
Заплетена коса.

Сумує чорнобрива,
Шепоче осока.
— О, доле нещаслива,
Немає козака.

Не плещуться весельця
Об хвилю золоту,
Не горнеться до серця
Не пестить сироту.

Збираються лелеки,
Десь верболіз гуде,
Вже осінь недалеко,
Вже вересень іде.

Пам'ятаю...

Вже над рідним краєм не ревуть гармати,
Ти сумуєш там десь, а я тут...
Пам'ятаєш, Нато.
Вечори крилаті,
Незабутній Київ, інститут.

Пам'ятаєш вечір, цвіт п'янкий каштанів,
Як сплелись в обіймах ти і я,
Як почун, кохана,
З уст твоїх рум'яних
Дорогі два слова: „Я твоя...“

Та заграли сурми — я розправив крила,
Полетів в обійми бурунам...
І тебе не сила
Позабути, мила,
Я сумую тут, а ти десь там.

Я є вдячний

Панні М. П., українській дівчині, народженій у Америці, що своїми мильми листами упраємлює мої сірі таборові будні, присвячую.

Безгоміння, полон... Я один, ані батька, ні неньки,
Лиш за вікнами вітер чужий невгамово співа,
Розгортаю листочок паперу, рожевий, маленький,
Кучеряві читаю слова.

А думки мої линуть далеко за доли — за море,
У країну, де сяє ще волі безгасний маяк,
Звідки серденько Ваше до мене так широко го-
ворить,
Хоч я Вам є не знаний ніяк.

Я є вдячний за те Вам, дівчино Марусе,
Що Ви мову батьків у душі молодій зберегли,
І так любите край наш, розп'ятий, мов тіло Ісуса,
У якому ще й раз не були.

Сон

Як казка, як мрія, як Фея,
Явилась ти знову ві сні:
Вишневий садочок, алея,
Хрущі і пташині пісні,

Що в серді озвались луною...
П'янів я тоді без вина.
Ти, мила, ходила зі мною,
Гнучка, молода, чарівна.

Ми легко ступали ногами
По ранній шовковій траві,
А зорі дивились над нами,
Неначе якісь вартові.

Горів місяченько на небі,
Сміялась небесна блакить.
Я стиха промовив до тебе:
„О, люба, як весело жить!“

А ти про кохання шептала,
Про юність, квітки і весну...
Та ранішня сурма заграла,
І я пробудився зі сну.

) О 6-й годині в таборі грава т. з. „ранішня сурма“. Її звуки кожен таборовик мусів прокидатися, застегти ліжко і ставати на збірку.

О, як хотілося б...

Мов щедрим золотом залито степ і луки,
Вгорі блакитно-сиза каламуть...
О, як хотілося б узяти тебе на руки
Й в зелено-срібнім морі потонуть.

Жита хвилюються, і срібною струною
Дзвенить над ними жайворонка спів...
О, як хотілося б удвох стоять з тобою
І слухати шепті стиглих колосків!..

Спогад

Ношу, як скарб, у серці спогад й досі,
Його до смерті буду я нести,
Про літній вечір, мрійний берег Росі,
Лілею білу в темному волосі,
Як вдвох прощались, мила, я і ти.

Об сірий камінь срібні хвилі бились,
Над воду верби журно похилились,
Немов вони за нами пожурились.

Мені плелась гадюкою дорога,
Й тобі шептав над ушко я: “Прости...
Коли вернусь — залежить лише від Бога...
Мене чекає смерть чи перемога...“

В отвіт на це сказала тихо ти:
„Лети, соколе любий, до мети.“

З очей гарячі слізози покотились.
Обняв тебе і мусів я іти,
А ти і зорі вслід мені дивились...
І ми навіки, мила, розлучились.

Осінь

Зустрічаю я осінь вже другу
На далекім тяжкім вигнанні.
Що несеш, жовтолиста подруго,
Ти сьогодні в чужину мені?

Чи, як завжди, недолю і горе,
Чи хоч крапельку щастя на мить,
Чи ще будеш дротами в таборі
По ночах наді мною трубить.

Чи мене привітаєш на волі
У країні незнаній, чужій,
Де розвиваються вітром у полі
Пелюстки недомріяніх мрій?..

Шлях

Змією в'ється шлях у далечінь,
Об дальній обрій вдарившись хвостом,
Над ним витає древніх предків тінь,
Об нього б'ється чаєчка крилом.

Над ним цвіте веселкою блакить,
Кружляють гордо сизі соколи...
З сталевим дротом вітер гомонить
Про дні п'янкі, що гучно відгули.

Колись тим шляхом славний паш Богдан
Водив полки на Корсунь і Батіг...
Колись на нім вкраїнський партизан
За рідний край і свій народ поліг.

По ньому авто мигне, мов стріла,
Проріже тишу гамором мотор...
Але чомусь закрила доля зла
Уже давно до нього семафор.

I в природі туман

I в природі туман, і на серці туман,
I в природі корчі, і на серці корчі.
Роаболілося серце від ран,
Я сумую удень і вночі.

Я вдихаю отруйний пугар,
І думками лечу у той край,
Де солодкий пектар,
Де п'янів я від чар,
Де пташки, де блакить, де розмай.

Орли

Заревли, заревли, заревли
І затихли гармати...
Позліталися хижі орли,
Щоб поживи шукати.

Щоб із трупів висмоктувать кров,
Розривати їх тіло,
Та за хвилю над краєм ізнов
Заревло, закипіло.

Піднялися тоді хижі орли,
І за хмари втікали.
Та відламки вгорі загули
Й на куски розривали.

І не стало там ҳижих орлів,
А лиш пір'я літало,
Десь на заході обрій горів,
Підіймалися скали.

Йду в простори...

Йду в простори я чулий, схвильований,
І закоханий в квіти, пісні .
Степ пишається, злотом гаптований,
Сонце ямбами дзвонить в мені.

Зеленіє діброва за нивами,
„Шу шу-шу“, — шелестять комиші,
Хороводом пісень, переливами
Розцвітає весна у душі.

Звис над обрієм замок муріваний,
Випромінює лицарства дні,
Неповторні, на сиво фарбовані,
Що у вічності щезли огні.

Срібнокрилий літак над просторами
Оперізує сиву дугу...
А думки над морями, над горами
На Вкраїну летять дорогу.

Я сумую

Я сумую за сонячним літом,
За красою замріяних нив,
Краєвид їх під синім зенітом
Від колиски мене половив.

Пригадалось: де сколились межі,
На зеленім горбку я сидів,
І захопленим поглядом стежив
За розгойданим морем хлібів.

Дожидав, чи не вирине мавка
Із-під хвиль золотих колосків,
Щоб загоїлась серденька вавка
Від напоєних ласкою слів..

Я сумую за сонячним літом,
За красою розлогих полів.
Під гарячим та рідним зенітом
На святій українській землі.

Ранок у лузі

Спадає ранок росами на трави,
Куди не глянь, зелена пелена,
Легенько диші легіт кучерявий,
Верба додолу віти нагина.

„Ку-ку, ку-ку“, — зозуля десь кукука,
Деркач дерчить, озвались одуди,
А он і річка в'ється, мов гадюка,
Рибалка тягне сітку із води.

Травень у полі

Природа дихала весною,
У полі пишно травень цвів,
В блакиті срібною струною
Дзвенів гучний пташиний спів.

Тремтячи крильцями малими,
Гули над квітами джмелі,
Співали в серці херувими
На рідній, батьківській землі.

Сон

Дрібними сльозами вмивалися зорі,
Й скривавлений місяць ридав.
Під небом чужим, за дротами, в таборі,
У будді дірявій я спав.

Я бачив у сні тім хатину стареньку,
В котрій народився на світ,
Усатого батька і згорблену неньку —
Самотніх на старості літ.

Вони говорили мені безупину
І сльози з очей в них лились:
„О люба дитино, коханий наш сину,
Додому скоріш повернись!

Бо хто ж наші очі накриє землею,
Як ляжем навіки ми спать...
Приїдь же скоріше, наш рідний Андрею,
Ми будем на тебе чекати.“

Коли я прокинувсь, то серде боліло,
Як в час розставання колись,
В ушах безупину у мене гуділо:
„Вернися скоріше, вернись.“

Слова ці мій мозок свердлили свердлами,
Я більше не міг уже спать,

І став на Вкраїну до тата і мами
Думками привіт посылать.

„Не плачте за мною, ви родичі любі,
Ваш син не загинув в борні.
Вертатись додому — це значить на згубу —
Ще нині не варто мені.

Як ворог загине одвічний, проклятий,
Й нам сонце засяє ясне,
Тоді на порозі ви рідної хати
Побачите знову мене.“

Зима

Килимом білим зима
Землю вкраїнську вже криє.
Вітер дерева лама,
Вітер голосить та виє.

Вихром влітає в село,
Стука у вікна він хати,
Снігом усе замело.
В хаті старенькая мати.

В хаті матуся сама
Руки від горя ламає,
Скінчилася наче війна,
Сина додому немає.

Тужить матуся моя...
Вітер, сніги, хуртовина...
Стогне вкраїнська земля,
Плаче моя батьківщина.

Плаче й чекає весни,
Сонця ясного проміння,
Лютому кату війни,
З нею — свого воскресіння.

Прощання

Десь рідний дім. Різдвяна ніч. Кутя.
На дах береза віти нагинає.
В моїй душі з-під хвиль турбот життя
Наверх мое прощання виринає.

В моїй душі сумні гадки пливуть,
Як в ніч одю величну і багряну,
Збирався я в тяжку, незнану путь,
Зробив собі на серці свіжу рану.

Весь день гримів над краєм зрив ядер,
А ніч прийшла така, на диво, тиха.
Свое лице рукою я підпер,
І думать став, куди тікати від лиха.

Мене чекав у мисці ще узвар,
Його на стіл поставила матуся,
Ніхто не знати моїх думок — примар,
Що завтра я в широкий світ помчуся.

Вже дід — мороз приїхав на коні
І став квітки на шибках малювати,
Щось мовив батько мій старий ві сні,
І тихий сум витав крилом до хати.

„Чому сидиш, мій сину, у журбі? —
Мене питала тихо рідна мати, —

**Чи кривду хтось зробив тяжку тобі?
Вже пізня ніч. Лягай спокійно спати!“**

**Я мовчки ліг. Та сон від мене втік,
Весь час я корчивсь в муках на постелі,
Ця ніч мені здавалась, ніби рік,
Гнітили думи серце, наче скелі.**

**Уранці знов гучний гарматний гук
Розлігся в повітрі грізною луною,
Я мовчки встав, утомлений від мук,
Та щось страшне робилося зі мною.**

**І я сказав: „О рідний край, прости,
Прощайте, ненько люба й рідний тату,
У край чужий я мушу зараз йти,
Лишати вас, старих, і нашу хату!“**

**Надворі сипав сніг, як білий цвіт,
У хаті плакав батько і матуся,
А я пішов в чужий, далекий світ.
Пішов у світ. Не знаю, чи вернуся...**

Де село родиме

Де село родиме, попіл, глина, ями,
Там найкращі квіти в'януть навесні,
Ти в задумі, тузі, мамо, рідна мамо,
Заросла вже терном стежка по меві.

Де могили братні вкрили чисте поле,
Там про славу предків шепче лиш трава.
Ти гукаєш — кличеш: „Доле, де ти, доле!“
І журба за мною серце розрива.

Де дорога бита без кінця і краю,
Там ген-ген на сході mrіє сонний гай.
Ти голосиш — плачеш: „Гаю, любий гаю!“
Я тобі востаннє там сказав: „Прощай!“

Де Дніпро-Славута котить хвилі в море,
Там цвіте над краєм ніжно так блакить.
Ти говориш-кажеш: „Горе, сину, горе
Й у своєму краю, та без тебе житъ.“

Де ламав з тобою я в пучки калину,
Там додолу верби вітер нагина,
Ти благаєш-просиш: „Сину, рідний сину,
Хоч усні з'явися, бо умру сама.“

Татові

В ярах дрімає спалене село,
Навколо степ, дороги і тополі.
Твое там, тату, зморщене чоло,
Обвислі плечі, руки у мозолях.

Зігнута сцина, замкнені уста,
Бліде лице, неголене волосся,
В невтомній праці стратив ти літа,
А щастя бачить так й не довелося.

Весь вік, мов кріт, ти рився у землі,
В житті своєму розкошів не знаєш.
На склоні літ на вбогому столі
І крихти хліба чорного не маєш.

Немов аскет, в халупі ти один.
Надворі вітер попіл шідіймає.
В далекий край полинув сокіл-син,
Чотири роки вістоньки немає.

А може він забитий десь давно,
Чи то недуга тіло підкосила?..
Чекав його — дивився у вікно...
Але даремно, ждати вже не сила.

Від тебе сон далеко утіка,
Цвіркун віщує пустку опівночі,

Хотів би ти, щоб синова рука
Навік твої закрила мертві очі.

· · · · ·

О тату мій знедолений, прости!
Вернувся б я — та доля невмолима:
Бо тут неволя, варта і дроти,
А там Сибір чекає несходимий.

Не плач ночами, любий, не журись,
Сушить очей на світі цім не треба,
Молися Богу, стрінемось колись...
Якщо не тут, то в Господа на небі.

Ратай

Десь чорніють ще свіжі могили,
Червоніють відламки гранат.
На колгоспному полі безсило
Шкандибає за плугом Кіндрат.

Ще недавно затихли гармати,
І вернувсь він з окопів в село,
Та на нього із власної хати
Не дихнуло родинне тепло.

І не вийшли ні батько, ні мати
На поріг, щоби сина вітати.
Їх приспали чекісти прокляті,
Там, де верби над ставом шумлять.

Мов жебрак той, голодний і босий...
У руках він чепігу трима,
У природі — весна стоголоса,
А на серці у нього — зима.

Олексію Девладу

Хоч білим сріблом вкрилась голова,
Ти не зійшов з юнацької дороги,
В твоїх піснях козацтво ожива,
Ревуть Дніпра широкого пороги.

З тобою разом білий ґрунт орем,
У нього сієм чорне ми насіння.
Твої слова, неначе чорнозем,
Тебе сюди послало провидіння,

Щоб ти за дротом трохи відпочив,
Лишивши десь пожежі і руїни,
Своїх братів молодших научив
Любить всім сердем неньку Україну.

Співай про степ, Дніпро і рідну Січ.
Надію лий в розбите серце брата,
Що день ясний замінить темну ніч,
І ми колись повернемось до хати.

За цю твою пророчу, батьку, річ,
Коли свою державу будем мати,
Тоді тебе посадимо на піч
Й картопелькою будем годувати.

Біля моря

Швиднє пебо, сонце золоте,
Колише вітер срібні хвилі моря,
У грудях серце радістю цвіте,
Що в краю цім немає злиднів й горя.

Живих людей не видно тут ніде,
Ген-ген синіють гори Сан-Маріна,
Дивлюсь назад: до мене з моря йде,
Немов русалка, пишна синьйорина.

Мене вража небачена краса,
Неначе привид, мов богиня Феба,
Античний стан, розплетена коса,
В очах відбився блакитний колір неба.

Така привабна, мила, дорога.
Я з дива крикнув: „Дівчино кохана!“
Вона тендітну ручку простяга
Й блага крізь плач: „Синьйоре, дате
пане...“ *)

---

*) Пане, прошу хліба...

Італійська весна

Далекий край. Південна сторона.
Із моря діше леготом весна,
Дзвінка, весела, щедра, дорога,
До ніг мені фіалками ляга.

Я п'ю її пахучай аромат.
З блакиті сонце сипле діамант —
На хвилі вод, на комини руїн,
На голі скелі синіх Апеннін.

Зі скель спадає шумно Рубікон,
(Колись писавсь мечами там закон),
Живе про нього й зараз сивий міт,
Що родить в серді древній заповіт.

Повільно йдуть колони синьйорин, —
П'янкі уста, спіднички до колін,
Благаютъйти на пляж, чи у кіно:
За гроші все — кохання і вино.

Продажні в них і тіло, і душа...
Нема кому провчiti одкоша,
Не знають страху Бога і родин,
Минаю їх байдужий і один.

Одна услід мені гука: „Іди“,
Молочним цвітом вкрилися сади,
Вгорі луна дзвінкий пташиний хор.
Я знову йду за дроти, у табор.

Prisoner*)

Там десь па любій Україні
Гадають рідні, що я вмер,
А я тиняюсь на чужині,
Сіяю латкою на спині,
Я є так званий „prisoner“.

Вже не співаю „Де ти, доле“.
В неволі трачу дні — роки,
Хоч в лівім боді колька коле,
Ходжу з сапою я на поле
Полоть цукрові буряки.

В Москві чекісти озвірілі
Готують пастку, та дарма,
В душі думки лелю смілі,
Нічого вже на світі білім
Мені до страчення нема.

---

*) Prisoner — полонений

Замість епілога

Не явилася радість до нас і у сні
За дротами у сірих бараках...
І здавалось, Тараса портрет на стіні
Над юнацькою долею плакав.
Там пливли місяці, проминали роки
Під девізою „Контра спем сперо“;*)
Той полин чужини та неволі гіркий
Я в віршах описав на папері.
Та не в силі було передать на письмі
Всіх страждань й благородних поривів,
Хай пробачить читач: я писав, як умів,
Це лиш скромний чуття моого вияв.

---

*) Конtra спем сперо — без надії сподіватись

Зміст:

	Сторінка
Від автора	5
До музи	7
Не ридай	8
Батьківщина	9
Україні	11
Київ	13
Героям Закарпаття	15
Смерть друга	16
На вершині	18
Пригадалася знову вона	20
У Карпатах	22
Сопілка гуцулі	25
Тарасова пісня	26
Серп і молот	27
Свята любов	28
Іди вперед	29
Ти твердо стій	30
Ну і що ж	31
Заокеанським братам	32
Безсоння	33
У ріднім краю в праці і змаганні...	35
У Новому році	36
Бажання	38
Чому?	39
Серце	40
Невже весь вік	41
Ліки	42

Другові	43
Не журися	44
Могила	45
Золотий — поетичний...	46
Вже давно відгули урагани...	47
Летять літа	48
Хоч па серці у мене полинь...	49
Ой, піду я	50
Тільки в спогадах	51
Я втратив все	52
Наливайте міцного вина	53
Журавлі	54
Нема надії	55
Розмова з читачем	56
Надія на Бога	57
Дівчині	58
Тебе нема	60
Хотів би я знати	61
Листопад	62
Десь у ріднім селі...	63
Пісня	64
Вересень іде	66
Пам'ятаю	67
Я є вдячний	68
Сон	69
О, як хотілося б	70
Спогад	71
Осінь	72
Шлях	73
І в природі туман	74
Орли	75
Йду в простори...	76
Я сумую	77

Ранок у лузі	78
Травень у полі	79
Сон	80
Зима	82
Прощання	83
Де село родиме	85
Татові	86
Ратай	88
Олексію Девладу	89
Біля моря	90
Італійська весна	91
Prisoner	92
Замість епілога	93

